

К 31/Г 62

120000867981

60

А С О Ф И Й С К И Я У Н И В Е Р С И Т Е Т
ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФСКИ ФАКУЛТЕТ
Кн. 2, География
1965/1966
RE DE L'UNIVERSITÉ DE SOFIA
CULTÉ DE GÉOLOGIE ET GÉOGRAPHIE
Livres 2, Géographie
1965/1966

EXTRAIT
ОТДЕЛЕН ОТПЕЧАТЪК

ВАСИЛ ДОЙКОВ
ПРОБЛЕМИ НА НАСЕЛЕНИЕТО
НА ГРАД РУСЕ С ОГЛЕД
ПЕРСПЕКТИВНОТО МУ
ИКОНОМГЕОГРАФСКО РАЗВИТИЕ

W. DOIKOV
PROBLEME DER STADT RUSSE IN HINSICHT
AUF IHRE ZUKÜNFTLIGE
WIRTSCHAFTSGEOGRAPHISCHE ENTWICKLUNG

ДЪРЖАВНО ИЗДАТЕЛСТВО „НАУКА И ИЗКУСТВО“
София — 1967

• K 166

2 $\frac{31}{562}$

ПРОБЛЕМИ НА НАСЕЛЕНИЕТО НА ГРАД РУСЕ С ОГЛЕД ПЕРСПЕКТИВНОТО МУ ИКОНОМГЕОГРАФСКО РАЗВИТИЕ

Васил Дойков

НАСЕЛЕНИЕ И ПРОБЛЕМИ НА ГРАД РУСЕ

Русе е между градовете в България, станали фокус за концентриране на население, центрове на интензивна икономическа дейност, в които прииждат компактни маси нови заселници и в които механическият прираст надхвърля оптималните граници.

В Русе като един от най-бързо растящите градове в България възникнаха редица нови проблеми, с каквито старата практика досега не се е занимавала. Досега проблемите на урбанизацията, на миграцията на населението, на градския бит не са били обект на обигвено и задълбочено обществено внимание и на компетентните органи, защото, от една страна, са били пренебрегвани, а, от друга, не са стояли с оная острота, с която стоят днес.

Ние се спираме върху конкретни проблеми на град Русе, но те са валидни в техния общ разред и за почти всички наши големи градове (В. Дойков, 1966).

Много важна задача в развитието на нашето общество е създаването на удобни градове. Сегашните градове в една или друга степен се пуждаят от реконструкция, която може да се осъществи след щателни голямомасабни комплексни проучвания от географи, градостроители, инженери, икономисти, архитекти, психолози, художници, хигиенисти и др. Особено голяма роля в това отношение се пада на географите-градоведи, които разработват въпроси от географията на населението и селищата.

При определяне съдържанието и основните задачи на географията на населението съветският географ В. В. Покшишевский застава на становището, че географията на населението, развитието на която все по-тясно се свързва с практическите потребности на народното стопанство, е длъжна да засили разработката на първо място на проблемите и аспектите, даващи изводи, важащи за комунистическото строителство (В. В. Покшишевский, 1962).

447463

Вниманието на географията на населението, както и на другите обществено-икономически науки, трябва да бъде преди всичко „направлявано към търсене пътищата на най-голямо ефективно използване на материалите и трудовите ресурси, най-добрите методи на планиране и организация на промишленото и селскостопанското производство, на разработване принципите на рационалното разпределение на производителните сили и техническо-икономическите проблеми на строителството на комунизма“ се казва в Програмата на Комунистическата партия на Съветския съюз.

Големият подем на урбанистиката в много страни през последните години намери отзвук и в нашата страна. Включването на географи в колективите при разработка на перспективните планове на градове като Пловдив, Русе и други показва, че географът като специалист има място в тези колективи и това място той трябва да си затвърди. Освен общата физикогеографска характеристика географът чрез въпросите на географията на населението може да направи важни изводи при анализ от проучванията за броя на населението, неговото движение, разпределение, изследване на трудовите ресурси, тяхното географско разпределение, преразпределение и използване на селищата във връзка с разработването на градоустройствените им планове, изграждане и реконструкция на градските ядра и създаване на микрорайони, като се съобразява със Закона за населението и неговите характерни особености, защото развитието на населението се намира в тясна връзка с цялостния процес на нашето социалистическо развитие.

Маркс с основание отбелязва: „Всеки особен исторически начин на производство има свои особени исторически валидни закони на населението. Законът за населението се определя преди всичко от начина на производството и съответстващите му производствени отношения на даден етап от обществено-икономическото развитие“ (К. Маркс, 1955). В диалектическа двустранна взаимобусловеност са социално-икономическите условия, обуславящи развитието и състава на населението, а, от друга страна, развитието на населението като основна производителна сила на обществото оказва въздействие върху тенденциите на социално-икономическото развитие. Географията на населението, която изучава състава и разпределението на населението и населените пунктове, може с помощта на изследване структурата, разпределението и териториалната организация на населението, разгледано в процеса на общественото възпроизводство, да помогне за поставяне на редица проблеми, свързани с икономическото развитие на дадено селище.

Най-важните изисквания са населението да не се разглежда „само за себе си, а в неговите производствено-потребителни връзки, в пространствен аспект и с историческо-генетичен подход. Съветският географ О. А. Константинов отбелязва, че докато още в 20-те години били разработени въпросите на населението от марксистически позиции, то изучаването на миграцията на населението, носеща също така предимно тео-

ретически и историко-географски характер, едва през последните години започва да се свързва с практиката на планиране на трудовите ресурси (О. А. Константинов, 1964).

При разрешаването на икономикогеографските проблеми на Русе ще бъде необходимо да се проанализират редица данни, свързани с населението на града и неговия хинтерланд в процеса на урбанизация, брой и състав на населението, неговия естествен и механичен прираст, разпределението на населението по пол, възраст, изменението на отношението между населението в предтрудопособна и следтрудопособна възраст, неговия социален състав, професионален състав и пр.

БРОЙ И НАРАСТВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Проблемите на населението имат пряко значение с перспективното икономическо развитие на града. Малкият по площ Русенски окръг (2655 кв. м) е един от най-гъсто населените окръзи в страната. Гъстотата на населението му е 104 души (средната за страната — 74,6), а градското население е 52,7% (за страната — 46,4%). Населението на окръга по данните от преброяването на населението и жилищния фонд на 1 декември 1965 г. наброява 272 728 души, което е с 36 611 души, или 15,5% повече в сравнение с 1956 г.

Нарастването на броя на населението в Русенски окръг през периода на последните преброявания се вижда от следната таблица:

Година	1946	1956	1965
Градско население	64 185	96 229	137 731
Селища от градски тип	3 911	6 646	5 505
В селата	147 265	135 242	129 492
Общо	215 361	236 117	272 728

От 29 общини в окръга голям прираст отбелязва Русенската, на второ място Беленската, на трето — общината в Две могили, т. е. градските селища и селищата от градски тип. Най-бързо нараства Русе, защото е един от най-големите наши промишлено-търговски, пристанищни и културно-просветни центрове. Разрастващите се индустриални предприятия, големите строежи, речният флот се нуждаят от много работна ръка, каквато самият град вече няма достатъчно, а от друга страна, колективизацията и механизацията на селското стопанство освободи много работна ръка в селата на окръга и страната.

РАЖДАЕМОСТ

Раждането, отглеждането и възпитанието на децата в семейството не се ръководи вече от мотива да се увеличава броят на работещите членове в семейството. Социалните промени в България създадоха

Регионална библиотека
"Любен Каравелов"

120000867981

Таблица за ръста на населението в Русе

Год. на пре- бояване	Брой на насе- лението	Период на годините	Брой на год.	Абсол. прираст	% за периода	Прираст за 1 г.	Среден % на увел. за 1 год.
1880	26 163						
1887	27 194	1880—1887	7	1 031	3,94	147	0,56
1900	32 712	1887—1900	13	5 518	3,418	426	0,26
1910	36 255	1900—1910	10	3 543	9,77	354	0,977
1920	41 652	1910—1920	10	5 397	12,95	339	1,295
1926	45 788	1920—1926	6	4 134	9,03	688	1,55
1934	49 477	1926—1934	8	3 689	7,43	460	0,94
1946	53 523	1934—1946	12	4 046	7,56	377	0,73
1956	83 472	1946—1956	10	29 948	35,8	2 994	3,58
1965	128 358	1956—1965	9	44 898	37,7	4 989	4,18

коренни промени в досегашните схващания. Сега родителите се стремят да отгледат и възпитат здраво поколение. Затова издръжката на едно дете струва много по-скъпо, отколкото в миналото, макар че иначе погледнато, при сегашните условия би могло да се раждат повече деца, защото стандартът на живот се повиши. С повишение на културата в семейството майчинството стана съзнателен процес и родителите се чувствуват все по-отговорни пред обществото какви граждани ще бъдат техните деца. Вече са рядкост родителите, които разчитат много на по-големия брой деца като своя опора в старостта. Само част от циганските семейства в Русе използват детския труд и гледат на многото деца като източник за допълнителни доходи в семейството. Обратно, родителите се стремят да създадат възможно най-добри условия за умственото и физическото развитие на своите деца, полагат големи грижи за тяхното образование.

Отглеждането на едно дете изисква много време и сили на майката и я откъсва от нейните производствени, служебни и обществени задължения. В миналото незначителна част от жените в Русе бяха заети главно в текстилната, шивашката и тютюневата промишленост. Масовото навлизане на жената в производството беше наложено от икономическите промени в страната, но заетостта оказва отрицателно влияние на раждаемостта. Сега над 60% от педагогическия и медицинския персонал в русенските здравни и учебни заведения се състои от жени. Общо за страната 39% от работниците и служителите са жени, а за Русе този процент е по-голям — 42%. Има браншове от русенската промишленост, където работят предимно жени, а има и немалък брой жени, работещи тежка, неподходяща за физиката им работа, която до известна степен пречи на майчинските им задължения. В същото време въпреки правителствените разпоредби длъжности, подходящи за жени, се заемат от мъже.

Отрицателното влияние на състоянието на раждаемост в Русенски

окръг и града оказва интензивната урбанизация на населението. За две десетилетия Русе стана едно твърде неудобно място за живеене, с много недостатъчна жилищна площ. В града няма достатъчно и удобни квартири, няма съобразно с нуждите детски ясли, градини, училища и обучението се води при ненормални условия. Градската търговска мрежа, градският транспорт и други комунални служби се развиват по-бавно от механическия прираст на населението, а това създава големи битови затруднения.¹

Много млади хора, които встъпват в брак и създават семейства в Русе, живеят при трудни условия: нехигиенични жилища, при висок наем или при възрастни родители. Поради трудния бит често се стига до разтрогване на брака. Получава се парадокс може би не само в Русе. Младото семейство, което трябва да има удобно жилище, за да ражда и отглежда деца, не получава квартира. Жилищно настаняване дава предимства на многодетни, многочленни семейства, а как тези млади семейства ще станат многочленни, когато нямат условия за това? Необходимо е да се вземат мерки и се положат грижи, щото новите млади семейства да получават удобни квартири. Наистина в Русе се извършва голямо жилищно строителство, но на младите семейства рядко се дават квартири, а те нямат средства за купуване на собствено жилище. И това е една от причините от година на година да се увеличава броят на семейства без деца или само с едно дете.

Поради това, че много от младите хора през последните години повишават образованието си или получават по-висока квалификация, в Русе се забелязва намаляване относителния брой на браковете и това оказва влияние в насока към намаляване раждаемостта и скъсява периода за отглеждане на поколение.

Тези факти говорят, че много голямо значение за раждаемостта имат редица битово-социални, демографски и чисто психологически фактори. Раждаемостта зависи в известна степен от броя на сключените бракове (брачност на населението), от контингента на жените в родилна възраст и от тяхната фертилност (плодовитост). В Русе непрекъснато намалява контингентът на омъжените жени в родилна възраст, а това се отразява върху раждаемостта. Налице е процес на застаря-

¹ Направихме анкета с 1000 семейства от Русе, които имат брак от 5 години, и установихме, че 9 семейства имат по 4 деца, 55 по 3 деца, 265 по 2 деца, 481 по едно дете, а 189 семейства нямат деца.

Оказа се, че нито едно от семействата с повече от две деца не е желало да бъде многодетно, да има повече от две деца, но се е стигнало до това, защото са се родили близначета. Само 30% от тези млади семейства имаха подходящи жилища, затова на въпроса, коя е причината да нямат деца или имат само едно, отговорите бяха:

1. На бездетните: Нямаме удобна квартира. Събираме средства за заем за жилище и двамата работим. Не можем да имаме деца (няколко случая) поради аборт и няколко поради въздържане в първите години на брака.

2. Тези, които имаха едно дете: Живеем само в една стая. Не можем да дадем дори едното дете в детски ясли или градина. Наложил се жената да остане в къщи. Нямаме родители, които да гледат децата.

ване контингента на жените в родилна възраст и това разкрива неблагоприятна перспектива за увеличаване на раждаемостта.

Освен това се промениха или престанаха да действуват битовите традиции и ред социаликономически предпоставки.

Ето фактите:

Година	1952	1957	1960	1961	1962	1963	1964	1965
Сключени бракове	931	933	1 070	1 110	1 054	1 028	1 036	1 189
Сключени бракове на 1000 души от насел.	12,0	9,4	10,0	9,2	8,8	8,7	8,2	9,1

Явно е, че броят на сключените бракове намалява.

Вярно е, че високата раждаемост създава известни затруднения в момента, но тя е гаранция за една добра перспектива, само тя осигурява непрекъснато постъпване на многочислени поколения в трудоспособна възраст. Стремешът трябва да бъде: висока раждаемост, стабилна смъртност с тенденция към намаляване. Средната раждаемост за страната за 1966 г. е 14,6 на хиляда. За Русе тази цифра е 14,8. Вярно е, че раждаемостта в Русе се движи в рамките на средното ниво, но като имаме пред вид, че: 1) в Русе има струпване и постоянно прииждане на относително голям брой младо население; 2) има голям брой турско и циганско население, което има висока раждаемост, то изводът е, че в Русе раждаемостта е относително под средната за страната.

Това проличава от следните данни:

Таблица на живородените в Русе по години

Година	1952	1957	1960	1963	1964	1965	1966
Живородени на 1000 д. от населен.	16,4	15,2	15,1	15,2	14,2	14,8	14,6

Голяма проблема представлява въпросът за детските домове. Около 67% от децата в страната на възраст от 3 до 6 години са в детски домове. В Русе от 7100 деца в тази възраст в 23 целодневни детски градини са обхванати 1925 деца, което представлява само 32% от децата. Близо 1000 деца чакат ред за приемане. ГНС е затруднен и въпреки че се построиха няколко нови модерни детски дома, нуждите са все по-големи и изходът от това положение ще се намери в изпълнение на постановлението, задължаващо индустриалните предприятия да изграждат детски домове за децата на своите работници. В това отношение ще спомогнат Директивите на IX конгрес на БКП, в които се повелява: „За да се подобри всестраниното развитие и възпитание на подрастващото поколение от предучилищна възраст и да се създадат условия за жената-майка активно да участва в стопанския, културния и обществено-политическия живот, до края на 1970 г. местата в

постоянните детски ясли да достигнат 38 000, а в детските градини — около 380 000, съответно срещу 24 600 и 316 000 през 1965 г. При изграждане на детски и други социални заведения да се използват и средствата от съответните фондове на предприятията, ТКЗС, ДЗС и други.“

СМЪРТНОСТ

Както в цялата страна, така и в Русе смъртността е силно намаляла поради общото подобряване условията за живот, изменение на обществените отношения, повишеното жизнено равнище на населението, хигиенизиране на работните условия, степента на интензификация на труда, благоустрояване на жилищните домове, повишаване на културното равнище на населението, развитие на здравеопазването — от една страна, на системни профилактични мероприятия, а, от друга — една огромна социална придобивка — безплатната медицинска помощ.

Докато през 1939 г. на 1000 жители в града се падаха 19 болнични легла, в 1963 г. техният брой се увеличи на 82, а през 1966 г. — на 128 (над средното за страната).

Много болести са сведени до минимум. Докато през 1948 г. в Русе са умрели 72 души от туберкулоза на дихателните органи, през 1965 г. починалите са 12 души, и то поради това, че са имали и друго заболяване или са били в напреднала възраст.¹ В резултат на това само за две десетилетия средната продължителност на живота на хората се увеличи чувствително, смъртността (както се вижда от таблицата) рязко спадна.

Таблица за смъртността в Русе

Година	1952	1957	1960	1963	1964	1965	1966
Умрели на 1000 души	9,2	7,4	6,7	5,8	5,6	6,1	6,1
Умрели на 1000 живородени до 1 год.	86,4	66,4	50,5	24,5	26,2	27,2	26,8

Особено ценно е обстоятелството, че бързо спадна смъртността на децата до 1-годишна възраст. Докато през 1952 г. тя е била 86,4⁰/₀₀, през 1965 г. е вече тройно по-малка, или 27,2⁰/₀₀. И Русе в това отношение заема челно място в страната с ниския си промил на детската смъртност.

¹ В миналото най-много хора умираха от туберкулоза, а сега главно при автозлополуки и производствен травматизъм (нарушаване правилата на безопасността).

Въпреки намалението на раждаемостта благодарение на голямото намаление на смъртността естественият прираст на населението в Русе е нараснал от 7,2⁰/₀₀ през 1952 г. на 8,6⁰/₀₀ през 1965.

Усилията сега трябва да бъдат насочени с цел раждаемостта за Русе, която сега е 14,6 на хиляда (1966 г.), да нарасне през 1970 г. на 18 на хиляда, а до 1970 г. — на 19 на хиляда¹, а естественият прираст — на 12⁰/₀₀. Това ще бъде достатъчно при сегашното равнище на смъртността, за да осигури работна сила за интензивното развитие на общественния процес на производство.

ЕСТЕСТВЕН ПРИРАСТ

Естественият прираст е главен фактор, обуславящ възпроизводството на населението от количествена гледна точка. Един нормален прираст е необходим за осигуряване на разширено възпроизводство на населението и за създаване оптимални условия за възпроизводство на работна сила.

Естественият прираст на гр. Русе показва непрекъснато относително намаление. То се дължи на намаляване на раждаемостта, която е паднала под средната за страната. Съществува сериозна опасност не само от нарушаване разширеното възпроизводство на населението, но и до нежелателно съкращаване мащабите на трудовия контингент.

Количественият естествен прираст на населението в Русе показва следното изменение по години:

1952 г. — 557	1960 г. — 914	1963 г. — 1073
1957 г. — 776	1962 г. — 1208	1965 г. — 1113

Но това изменение се дължи и на големия приток на население в родилна възраст, на млади семейства. Тези данни не изразяват напълно тенденциите на относителното намаляване на естествения прираст. Естественият прираст зависи изключително от два фактора — раждаемостта и смъртността, но върху данните в Русе оказва косвено влияние прекомерният механичен прираст. Увеличението на естествения прираст в Русе може да се постигне главно чрез увеличаване на раждаемостта и намаляване на детската смъртност. В Директивите на IX конгрес на БКП е отбелязано: „Главна грижа на партията и за в бъдеще ще бъде всеостановителното физическо и умствено развитие на членовете на обществото, увеличаване продължителността на живота на хората и поощряване на раждаемостта.“ Но в една или друга степен увеличаването на раждаемостта може да се постигне в резултат на икономическата политика на ГНС в Русе в сферите на неговата комунална дейност въпреки трудностите, които съществуват. Големият механичен прираст на гр. Русе влошава битовите условия в града, вследствие на което намалява раждаемостта. Механическият прираст, от една страна, прикрива намаляването на раждаемостта, а, от друга, задущава

¹ Тези данни са по наши изчисления.

естественния прираст. И все пак налице е един нормален естествен прираст в момента. Причината е и в намаляването на смъртността и особено в намаляването на детската смъртност.

Таблица за естествения прираст в Русе

Година	1952	1957	1960	1964	1965	1966
Прираст на 1000 души от насел.	7,2	7,8	8,4	8,8	8,6	8,4

МЕХАНИЧЕН ПРИРАСТ

Силният процес на урбанизация, характерен за цялата страна на нашето бързо икономическо развитие, се проявява с особена сила в големите градове София, Пловдив, Варна, Русе, Бургас и др.

В данните от механическото движение на населението през последните години се откроява големият механически прираст:

Механическо движение на населението в Русе

Година	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965
Вътрешна миграция									
Заселени	3038	3851	7240	6031	3323	3323	3406	6939	9243
Механич. нарастване	2820	3373	6623	5350	2562	2411	2732	6317	8676

Големият механичен прираст стигна своя апогей през 1965 г., когато в града населението се увеличи с толкова жители, колкото е почти всичкото население на г. Бяла, без да смятаме и 1113 души естествен прираст. Този факт е тревожен и ако не се вземат мерки, това ще се отрази зле върху града, в който, както се вижда от данните в следната таблица, е налице много малка жилищна площ на 1 жител.

Брой на сградите и жилищата в Русе към 1 декември 1965 г.

Сгради брой			Жилища					
жилищни	вила	общекит.	жилища брой	жилищна площ в кв. м.	стаи брой	живеещи лица	жил. площ на 1 лице в кв. м	лица средно на 1 стая
15 481	43	80	30 274	1 048 240	56 384	128 815	8,4	2,2

От тези данни проличава, че на русенски жител се пада два пъти

по-малка жилищна площ от нормално необходимата, и то изчислено само за редовните жители на града. Русе се явява като най-голям „консуматор“ на населението, идващо от селата на окръга. Вярно е, че Русе е „консуматор“ на население от национален порядък, макар че окръгът си остава основен снабдител.

Известен малък прираст на населението показват само общините Вятovo, Борово, Голямо Врановo, Пиргово, Сливо поле и по-точно в селата Ряхово, Смирненски, Иваново, Мечка, Николово, Басарбово, Мартен, Сандрово, Сливо поле, Бъзън. Тенденция към стационариране на населението или слабо намаление показват селата Баниска, Борисовo, Малко Врановo, Кошов, Кривина, Ново село, Обретеник, Семерджиево, Червена вода, Ястребец, Щръклево. Всички други селища намаляват. Има села, които съвсем бързо намаляват. Такива са Пейчиново, Пегкладенци, Пепелина, Широково, Божичен, Бистренци, Беляново, Долно Абланово, Стълпище, Сваленик, Табачка, Нисово, Червен. В сравнение с 1946 г. Нисово е намаляло два пъти, а Пепелина — три пъти. Селата Иваново (старото) и Стълпище са заличени вече от списъка на населените места. Прави впечатление, че намаляват осезателно малките села, които са съставни на общините и обединените ТКЗС. Проличава, че в тези села сред населението преобладават възрастни хора. Младите са се изселили, големите хубави училища след всяка година остават с все по-малко ученици. В десетки села (съставни) ражданията са по-малко от умирианията — налице е вече депопулация на населението. И ако все пак в 13 села от всичко 76 се забелязва нарастване на населението, в повечето случаи това се дължи на близостта на селата до оная орбита, центърът на която е големият пристанищно-промишлен град Русе.

Първият тип от тях са тези, които са разположени на железопътните линии Русе — Горна Оряховица и Русе — Каспичан (Иваново, Полско Косово, Борово, Вятovo, както и селището от градски тип Две могили).

Втория тип са селата, които имат редовни автобусни линии и постоянни връзки с Русе (Ряхово, Сливо поле, Смирненски, Пиргово, Мечка, Николово, Басарбово, Мартен, Сандров). При това Ряхово и Пиргово са и пристанища на р. Дунав.

Дори селищата, които показват стационариране на населението, са железопътни гари — Кошов, Червена вода, Ястребец; пристанища — Кривина, Батин, или пък имат редовен автотранспорт — Щръклево, Ново село, Обретеник, Борисово и др. Ежедневно от тези села сутрин се отправят за града много хора, за да се върнат пак вечерта след работа. Ежедневните трудови пътувания са насочени главно към Русе, но през последните години се наблюдава движение на работници и служещи от Русе към Образцов чифлик и Червена вода (птицевзавода) и др., както и от Смирненски и Тетово (Разградски окръг) към Вятovo. Близко една четвърт от трудоспособното население (мъже) на селата Ряхово, Сливо поле, Мартен, Сандрово, Пиргово, Мечка, Червена вода,

Иваново, Кошов, Божичен, Щръклево, Вятovo и др. работи в Русе. В повечето от тези села броят на работниците се движи от 110 до 200 души. Тук не са включени селища от съседния Разградски окръг, гравитиращи към Русе. Това са предимно работници, които имат карти за пътуване. Но растящият град не само стационарира тези селища като свои „спални“ на част от работната си ръка, а влияе и върху тяхната икономика. Например в Ряхово се развиват консервната и керамичната промишленост, в Мартен — оранжерийното зеленчукопроизводство, в Красен — гъбарството, в Басарбово — каменоделството и вародобивът, в Пиргово и Мечка на базата на големите лозя — филиалът на ДЗС, винарска изба и риболовът, в Червена вода — големият птицезаовод, в Сливо поле — газирани напитки.

МИКРОРАЙОН РУСЕ

Ограничаване на механическия прираст, прекратяване на стихийната миграция в Русе не е по силите на Градския народен съвет. Миграцията няма и не може да се ограничи само от административните мерки — забрана за жителство, защото устоите на тази забрана се подкопават от други нужди — икономическо-битови, които се регламентират от противодействащи нужди, наредби, закони и постановления. Административните мерки могат да упражнят положителен, резултатен ефект, ако са в унисон с икономическите проблеми, икономическите нужди и тенденции на развитие на дадено селище.

Големият механичен прираст, големите миграционни потоци от селата на окръга към града могат да се ограничат само ако се осигури необходимата работна сила за промишлеността, речния и сухопътен транспорт и строителството чрез правилното използване и преразпределение на наличните трудови ресурси. Затова се явява необходимост от изграждане на микрорайон Русе.¹

По наши най-общи проучвания (виж приложената схема) микрорайон Русе ще обхваща 20 общини с 50 населени места с население от 223 549 души, от които 130 284 (постоянни жители) живеят в Русе. През микрорайона преминават две железопътни линии, в неговия център се съсредоточават много главни шосета, които гравитират към дунавските пристанища между Русе и Свищов и Русе — Ряхово. Съществуват оптимално благоприятни условия чрез мотрисни влакове до Вятovo и Две могили, хидробуси до Ряхово и Кривина и автобусни линии не само да се превозват бързо работниците, но и да се поддържа постоянен транспорт, който ще улесни икономическите функции на Русе, от една страна, и, от друга, ще спомага на населението от микрорайона да се ползува от културните придобивки на големия град.

¹ С решение № 383 от 6 август 1966 г. Министерският съвет одобри изработения от Института по районно-териториално планиране микрорайон Бургас, обхващащ 45 населени места.

Освен това почиващите работници и учаци ще могат да се придвижват до природни и исторически обекти, както и до местата за отдиш и почивка.

Изграждането на микрорайон Русе като икономическа единица ще спомогне за разтоварването на Русе от редица индустриални, стопански, учебни и др. предприятия и заведения.

Разрешаването на заеми за строежи от Инвестиционната банка в микрорайона ще поощри строителството.

Развитието на микрорайон Русе трябва да стане планомерно и в перспектива, като се вземат под внимание всички тенденции в развитието на Русе,¹ които неумолимо ще наложат разрастване на много от сегашните му икономически функции в мащаб, съответстващ на икономическото развитие на страната, в която градът играе първостепенна роля.

Като ядра (центрове) в Русенския микрорайон (мегаполис, агломерация, съвездие, конурбация)² ние считаме, че засега се формират: Вятково, Червена вода, Ряхово, Сливо поле, Пиргово, Иваново, Мартен, Николово, Басарбово, Образцов чифлик и Шръклево.

Какви са плюсовете от това изграждане? Ще се регулира ръстът на Русе както по брой на жителите, така и териториално, няма да се पोхабяват плодородни площи в специализираната крайградска зона, заета сега с лозя, овощни и зеленчукови градини. Няма да се претоварват в града, а, от друга страна, да остават неизползвани в селата на микрорайона учебните, здравните, културно-битовите и други заведения. Няма да се претоварва и търговската мрежа. Задържането на населението в селищата на микрорайона ще дава възможност на жените и пенсионерите да се занимават с отглеждане на домашни птици и животни, буби, зеленчуци в личното си стопанство, което ще бъде един голям резерв за пазара и за лични нужди. Квартал „Здравец“ не случайно си е спечелил името „селски квартал“, защото в него преобладават семейства, дошли от селата. Едва напоследък, след изграждането на шестетажните блокове, тук бяха настанени повече млади семейства. По сегашните начини на застрояване и битово устройство на града, колкото и парадоксално да звучи, в голяма степен той губи от градския си облик. Дошлите от селата семейства идват със своите разбирания и стремежи. Цели квартали в южната част на града по нищо не се различават от кварталите примерно в Сливо поле или Иваново, а градините вместо с цветя често биват засаджани с лук, чесън.³

¹ До 1970 г. в развиващия се в промишлено отношение гр. Русе ще бъдат открити още 20 650 работни места, а от механизацията на селското стопанство ще бъдат освободени (в окръга) около 9000 души.

² Ние приемаме за най-подходящо в нашите условия названието „микрорайон“, но за жалост това понятие съвпада с понятието „жилищен микрорайон“, употребявано от градостроителите, отнасящо се до новите комплекси в чертите на града. Ще бъде необходимо приемането на термин от типа на „съвездие“ или „околоградие“.

³ Това са полезни неща, но защо трябва да се пренася селото в сакните на града.

Вярно е, че нашето селско стопанство силно и бързо се модернизира, но България спада в една гъсто населена област, в която са налице тенденциите, макар и за в бъдеще, на лехийното обработване, характерно за Западна Европа, Италия, Китай, Япония и др. гъсто населени страни, където човек се грижи едва ли не за всяко стръкче; където химизацията, агротехниката и механизацията облекчават физическия труд, но в името на високата производителност искат и много човешка ръка, човешка грижа, за да не се допусне никаква загуба. И ефектът от това лехийно отглеждане е налице: няма плевели, вредители, заети са много хора, но и производителността е висока — четири-пет пъти по-голяма от обикновената. Следователно, ако ние все така „ограждаваме“, може би ще се наложи за в бъдеще обратният процес: много жители на града да отиват на работа в селата. Истина е, че в настоящия етап промишлеността и строителството искат много работна ръка, но налице е една силна автоматизация в промишлеността на града, която ще започне към 1970 г. и ще освободи работници или ще подбира квалифицирани. Дори през 1966 г. много полски работи в окръга изостанаха. Не успяха кооперативните стопанства с наличната работна ръка да приберат царевичната, захарното цвекло, гроздето и др. ценни продукти.

В сегашните условия идва примерно работник (строител) от Иваново с жена си, двете си деца и двама старци. Оставят голяма, удобна къща, за да се настанят в най-добрия случай в две стаи. Семейството губи от потенциалните си възможности. В града има хиляди жени, дошли от селата, без професия или с професия, в която има пресищане. Например в Русе чакат назначение стотици дипломирани детски учителки. Някои от тях стоят без работа или постъпват през сезона в ДКК „Дунавия“. Така заради един дефицитен работник жената остава без работа, а двамата старци биха могли да бъдат полезни, ако бяха останали в Иваново. Но въпросът трябва да се разгледа и откъм психологическата страна. Хората попадат в психозата на едно подражание, една необходимост за „застраховка заради бъдещето“. Тук действуват противоречията. Та нали жителство в Русе трудно се дава, а всички се стремят към това. Семейството е в плен и на други обстоятелства. Децата им трябва да продължат образованието си, а квартирите в града са скъпи, условията опасни, ако децата останат без контрол. Градът се задъхва от строежи и обещанията за общекития за децата на кооператорите от селата стоят дежурно в планове, без да се реализират. Ето как за един работник градът се утежни с още 5 души, които в много случаи тежко изживяват промяната в новата среда. Това са трудови хора, а тук какво могат да вършат?¹

¹ Ето че се появяват нови „професии“. Ще видите всеки ден, особено в жилищните комплекси, мъже, жени, дори и деца с варелчета, ксфи, а напоследък и с магарешки каручки как пребъркват варелени за смет и събират хранителни отпадъци, за да хванат с тях птици и прасета, настанени в мазетата на жилищата им, в бараки.

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО ПО ПОЛ И ВЪЗРАСТ

От голямо значение е анализирането на населението на Русе по възрастови групи. Изводите могат да посочат тенденциите на възпроизводството на населението, могат да се разкрият ония насоки, които биха имали нежелателни последици. Могат да се установят важни проблеми и да се посочат ключовете за тяхното разрешение.

Постоянно население на Русе и Русенски окръг по пол и основни възрастови групи

	Постоянно население			В това число по основни възрастови групи							
	общ брой	мъже	жени	до 15 год.		от 16 до 51 г.		от 55 до 59 г.		60 г. и повече общо	
				мъже	жени	мъже	жени	мъже	жени		
Гр. Русе	128 384	65 451	62 933	15 539	14 743	41 755	38 762	2 600	2 737	12 248	
Рус. окр.	272 728	137 506	135 422	33 667	31 789	79 511	76 689	7 439	7 771	35 862	

Абсолютен и относителен дял на населението на Русе и Русенски окръг по възрастови групи

	Абсолютен брой на населението			Относителен дял на населението		
	подтрудопос. възра. мъже и жени до 15 г.	трудопос. възра. — мъже от 16 до 59 г. и жени от 16 до 54 г.	надтрудопос. възра. мъже над 60 г. и жени над 55 г.	подтрудопос. възраст	в трудопос. възраст	надтрудопос. възраст
Русе	30 282	83 117	14 985	23,6	64,7	11,7
Р. окр.	65 456	163 639	43 639	24,0	60,0	16,0

Относителният дял на населението в подтрудопоспособна възраст намалява както в Русе, така и в окръга. Това се дължи на относителното намаляване на раждаемостта. Показателят за населението в подтрудопоспособна възраст за окръга, селата и селището от градски тип Две могили е по-голям от съответния за Русе. В замяна на това значително по-голям е растящият показател на населението в надтрудопоспособна възраст (с 4,3%), което още веднъж изразява притока към Русе предимно на население в трудопоспособна възраст. С 4,7% е по-голям относителният дял на трудопоспособното население в Русе в сравнение със съответното в окръга. Разбира се, тук се проявява и един друг факт — увеличаването на продължителността на живота.

При разглеждането на данните за изчисленото население по единични възрасти забелязваме силното влияние на населението в трудопоспособна възраст и „остаряването“ на населението на града — увеличаване

За мъжете За жените

За периода 1935/36 г.	50,98	52,5
За периода 1960/62 г.	67,82	71,35

броя на населението в надтрудоспособна възраст. Така по възрастовата пирамида се отразяват намаляването на раждаемостта и увеличаването на продължителността на живота. Освен това относително намалява броят на населението на възраст от 20 до 38 г. с известни колебания. Ако съпоставим това състояние с изчисления брой на населението по единични възрасти за 1966 г. и 1970 г. при сегашната раждаемост и смъртност, периодът на относителното намаляване ще се придвижи така:

1962 г. — 1 г. — 19 г.; 1966 г. — 1 г. — 24 г.; 1970 г. — 1 г. — 29 г., което означава, че в бъдеще най-силно ще се почувствува това намаляване, защото това са възрасти, представляващи сърцевина на трудоспособното население. При това в абсолютни числа и процента ще се увеличи броят на населението в надтрудоспособна възраст. Прави впечатление, че от 1 до 14 г. мъжете са повече на брой. От 15 до 23 г. жените са повече, от 23 до 50 г. отново мъжете превишават и от 51 до 54 г. жените отново са повече. Те са повече и в надтрудоспособна възраст — над 60 г. Въпреки това общо броят на мъжете е с 2473 по-голям.

ТРУДОВИ РЕСУРСИ

Русе като голям промишлен и пристанищен град създава условия за трудова заетост на голям процент от населението. От година на година расте относителното тегло на работоспособното население на града: 1959 г. — 45,9%, 1962 г. — 50,2%, 1965 г. — 52%.

Среден годишен брой на работниците и служителите в Русе през 1965 г.

Заети в	Общ брой	В проценти
Промисленост	36 111	52,0
Транспорт	7 456	12,6
Стокооборот	5 962	8,0
Строителство	5 327	6,2
Просвета, култура и изкуство	5 270	7,2
Селско стопанство	4 275	4,8
Здравеопазване и осигуряване	2 475	3,0
Жилищно комунално строителство	2 033	2,9
Съобщения	734	1,7
Финанси и кредит	305	0,4
Други отрасли на произв. сфера	287	0,4
Други отрасли на мат. производства	232	0,3
Горско стопанство	206	0,3
Всичко	68 874	

От тези данни проличава, че 52% от трудоспособното население е заето в промишлеността. Но в отраслите на промишлеността в Русе преобладават мъжете. Почти 74% от работните места и длъжности в русенската промишленост отговарят да бъдат заети от мъже и само 18% от жени. В града трябва да се откриват и предприятия на леката промишленост, поглъщащи наличната свободна женска работна ръка. Необходимо е също така решително да се подменят ония мъже, които заемат работа, подходяща за жени, като по този начин се освободят и така дефицитните работници за строителството. Възможности за приемане на жени има в десетки предприятия и заводи, от които ние ще посочим заводите: „Георги Димитров“ — 150 места, „Ив. Димитров“ — 80, „Д. Благоев“ — 50, „Петър Караминчев“ — 80, „Найден Киров“ — 80, „Гаврил Генов“ — 50, и др. Считаме, че изграждащият се завод за прибори с 1200 работнички ще спомогне в известна степен за ангажиране на част от свободната женска ръка, но е необходимо също така да се увеличи броят на работничките в текстилната промишленост. Сравняваме данните за относителния дял на жените в общия брой на заетите в различните отрасли и виждаме, че окръгът е с 0,2% под средния за страната.

До 1970 г. е предвидено да бъдат приети на работни места и длъжности около 5000 жени. Така относителният дял на жените, заети в общественото производство, ще нарасне от 38,8% (1965 г.) на 46,4% през 1970 г. Понастоящем 70% от незаетите жени притежават най-добри възрастови трудови качества, 18—40 години, но имат сравнително ниско образование и слаба квалификация.

При отчитане на трудовия баланс и разглеждане на работната сила по пол трябва да имаме пред вид, че за жените е необходим 4—5 години по-малко трудов стаж в сравнение с мъжете.

По-нататъшното развитие на промишлеността в Русе, нейната концентрация и специализация ще изисква до 1980 г. повече от 20 хил. работници, или средногодишна планова потребност от 2834 квалифицирани работници.

През 1966 г. в русенските предприятия са били ангажирани 910 души с висше образование, 3120 със средно и 2042 с професионално-техническо образование. Наличието на висше училище и на много техникуми и професионално-технически училища в Русе може да спомогне за създаване на необходимия брой кадри с квалификация.

Мъжете в трудоспособна възраст, както общо за страната, така и в Русе, са повече от жените. Но в надтрудоспособна възраст жените са почти два пъти повече от мъжете. Това се дължи на обстоятелството, че жените се пенсионират по-рано, продължителността на живота при тях е по-висока и др.

Разглеждането на възрастовия състав на населението е един от основните показатели с оглед на трудовите ресурси. Разбира се, най-голям интерес представлява населението в трудоспособна възраст, но

от гледище на перспективното икономическо развитие от особено голямо значение е населението в групата на дотрудоспособна възраст.

Шведският демограф Зумберг различава три различни типа структурни групи на населението по възраст:

прогресивен — 0—14 години,

стационарен — 15—49 „ „

регресивен — на 50 и повече години.

Чрез съпоставяне на данните за тези три групи може да се изчисли относителното тегло на населението от отделните възрастови структури.

Години	1966		1970	
	абсолютен брой	процент	абсолютен брой	процент
Прогресивен	28 617	21,90	28 083	20,61
Стационарен	76 173	56,82	79 593	58,09
Регресивен	26 449	21,22	28 389	21,31
Всичко	131 239		136 075	

или в относително тегло по структурни групи за Русе :

Години	0—14 процента	15—49 процента	50 и повече проценти
1900	40,19	44,47	15,34
1946	27,87	54,63	17,50
1956	26,56	52,38	21,06
1966	21,90	56,82	21,22
1970	20,61	58,61	21,31

От горепосочените данни се вижда, че относителното тегло на прогресивната структурна група в Русе намалява непрекъснато за сметка на регресивната, което довежда до относително застаряване на населението. Въпреки това процентът на трудоспособното население в Русе се увеличава, което се дължи на големия механичен прираст, на приток на население с най-благоприятни трудови възможности и което компенсира засега относително намаляващата раждаемост и естествен прираст.

Важно значение имат гражданите в по-ниските възрасти, защото сред тях има трудови ресурси, които ще се проявяват и прилагат в бъдеще. Затова първа грижа следва да бъде трудовото усвояване на младежта, встъпваща в трудоспособна възраст, което ще бъде косвена борба срещу безделието и пороците.

Въпреки многобройното население на Русе поради ред причини доста осезателно спадна заетостта на населението. Причините са: увеличена е значително началната трудова възраст поради това, че новата

техника изисква образование, квалификация и култура. Докато примерно през 1926 г. границата на началната трудова възраст в Русе е била 15—17, сега е вече 17—20. Освен това е снижена крайната трудова възраст и е увеличен броят на пенсионерите.

Проблемите за целесъобразно използване на женския труд са от голяма важност, а също така и проблемите за използване през лятото на трудоспособните учаци се и пенсионери.

Сезонни са в Русе консервните предприятия, но те могат да се „кооперират“ по отношение на работниците от ТПК „Приста“¹, където може да се работи през зимата, когато в консервните предприятия няма нужда от толкова много работна ръка.²

В нашето социалистическо общество върху основата на общонародната собственост и Закона за планомерно и пропорционално развитие на народното стопанство се постига съответствие между интензивния и екстензивния тип разширено възпроизводство. Израз на това съгласуване е тенденцията към намаление на работния ден и повишаване на жизненото равнище. Пълната заетост на трудоспособното население не се ограничава от стремежа за повишение производителността на труда. Прилагането на нова техника, механизмирането и поточната автоматизация на производството определят интензивния характер на възпроизводството и в същото време водят до съкращение на потребностите от допълнителна работна сила в стопанството. И така в редица предприятия общественото производство расте при същия брой работници, а дори в някои случаи и след намаление на броя им. Така например в захарния завод „Д. Благоев“ бе доставена модерна опаковъчна машина, която увеличи няколко пъти производителността на труда и същевременно замести труда на много работници.

Съкращаването приема на нови работници в някои предприятия в Русе като резултат от внедряването на по-висока техника е положителен факт с големи социални последици. Те изразяват белезите на социалистическия строй — създават предпоставки за намален работен ден, за създаване на условия за нови социални, културни и просветни придобивки на работниците. Така например в машиностроителния бранш на русенската промишленост, и то в заводите „Г. Димитров“, „Ив. Димитров“, „В. Коларов“, се полагат все повече грижи за младите работници, за повишаване образованието им. От 2180 работници в завод „Ив. Димитров“ над 500 се учат във вечерни училища или следват задочно във висши учебни заведения.

Миграционните процеси силно влияят за оформянето на трудовите ресурси. Настъпват изменения във възрастовия и половия състав на

¹ Би могло освен производство на чанти да се усвои производство на карнавални маски, новогодишни украшения, мартеници, подаръци за Осми март, както и сувенири за града и традиционната „тарла“ (местен панаир).

² ДКК „Дунавия“, захарните заводи „Д. Благоев“, ДС „Випром и други предприятия от втория по важност в Русе хранително-вкусов бранш освобождават през зимата над 3000 работници.

населението в града, което компенсира намалялата раждаемост. Приижда младо, доста мобилно население от 16 до 34 г. Тази миграция се дължи на социаликономическите явления и процеси — нарастване на градското население. Урбанизацията е обективен закономерен процес, обусловен от социалистическото преустройство на нашето народно стопанство, от трансформацията на страната ни от изостанала аграрна в промишлено-аграрна държава. При социализма, където действа законът за планомерно и пропорционално развитие на народното стопанство, урбанизацията се регламентира от стопанските планове съобразно с изискванията за най-ефикасно използване на работната сила, защото недостигът ѝ вече се отразява в много селскостопански мероприятия в крайградската зона и в окръга. Голяма част от населението, което напуска селата, главно жените, остава без работа в града. Това е миграционна загуба. Тя е особено голяма, когато притока от селата надхвърля оптималните граници.

Интензивното нарастване на Русе през последните години създава сериозни затруднения както в областта на комунално-битовото обслужване на гражданите, така и по отношение на икономическата заетост. Характерно за Русе по отношение на потребностите от трудови ресурси е, че е налице недостигът на мъжка работна ръка, което създава условия за механически прираст и от друга страна пък, влияе пряко за увеличение броя на трудоспособното женско население, оставащо вън от производството.

Необходимо е да се ограничи приемът на мъжко население, а да се включат жени в производството — там, където през последните години се подобриха условията на труда и се механизираха тежките процеси — машиностроителната и химическата промишленост, в транспортните и строителните предприятия, в местната кооперативна промишленост. В. Ховесениан, началник-отдел „Труд и заплата“ при ОНС — Русе, е на мнение, че основната задача при използването на трудовите ресурси трябва да бъде насочена към намаляване на съществуващата разлика в заетостта на мъжката и женската работна ръка. Тенденциите за развитието на производителните сили до 1970 г. показват, че решаваща роля ще има ефективното използване на главната производствена сила човека, с неговите трудови навики и производствен опит.

В Директивите на IX конгрес на БКП е поставена една много голяма задача: „През петилетката да се постигне по-пълно използване на трудовите ресурси както в национален, така и в окръжен мащаб.“ Това означава, че основното направление ще трябва да бъде в преизпределението на наличните трудови ресурси в Русе.

ИЗВОДИ

През последните години (1956—1965) населението на Русе се увеличи с 35,7%, или абсолютният прираст е 44 898 души. Средногодишният механичен прираст е 4500 души. През 1967 г. Русе наброява

132 000 постоянни жители и около 20 000 без постоянно жителство. Това бързо нарастване на гр. Русе е резултат на небивалия по размер досега процес на урбанизация, обусловена от промишленото развитие.

Силно развиващата се промишленост, транспорт и строителство в Русе изискваха много работна ръка, каквато се освобождава в процеса на кооперирането и механизирането на селското стопанство.

Прииждането на работници със семействата си в същност вече утежнява живота в Русе в комунално-битово отношение. Градът като магнит отнема население главно от по-малките села на окръга, в които остава предимно нетрудоспособно население. В близки години тези селища ще изчезнат от географската карта, какъвто е случаят със селата Иваново (старото село) и Стълпище.

Въпреки възможностите в Русе да се използва наличната работна ръка чрез включване на повече жени в материалното и нематериалното производство и чрез освобождаване на мъже, които да попълнят нуждата от работници в промишлеността и строителството, някои ръководители проявяват субективизъм и приемат работници от селата и окръга и съдействуват за още по-голямо ускорение процеса на урбанизация. Създава се една особена психоза отделни трудещи се без нужда да напускат селата и да идват в Русе, макар че живеят при по-лоши условия. Някои семейства идват, защото очакват, че ще бъде по-изгодно за издръжката на продължаващите образованието техни деца. Младежите биват привличани от по-разнообразния живот в града. В много случаи за жените от новозаселените семейства няма подходяща работа, а в селата, които те са напуснали, има остра нужда от работна ръка.

Част от придошлото население се заселва в крайните квартали на Русе. Въпреки ограниченията през последните години възникват нови квартали с едно- и двуетажни къщи с нестандартен за града вид и размер. Така те „дръпнаха и разтегнаха“ и без това заемащия голяма площ град и отнеха ценни площи от специализираната крайградска зона. От досегашното голямо жилищно строителство няма желания демографски и архитектурен ефект. Средната етажност на града си остава 1,6.

Прекомерният механичен прираст като резултат от тази голяма урбанизация се преплете в сложни отношения с редица икономически, културни и психологически фактори и е причина за силно намаляване на раждаемостта (от 42‰ в началото на настоящия век до 14‰ за 1966 г.). В Русе с всяка година се забелязва намаляване на раждаемостта, което в близко бъдеще ще се отрази на възпроизводството на населението и трудовия контингент. Началните индикатори за намаляване на раждаемостта са намаляването на сключените бракове и брачността на населението, водещо до намаляване контингента на жените в репродуктивна възраст. В Русе след всяка година расте относителното тегло на населението от стационарната и особено регресивната група, а населението от прогресивната група (1 до 14 г.) относително

намалява. Така населението на Русе постепенно застарява. Понастоящем до голяма степен това състояние остава скрито и не се забелязва, защото чрез механическия прираст в града приижда младо население от 16 до 40 г. Изчерпването на този резерв е предстоящо, защото в редица села на окръга е налице началото на депопулация на населението.

Обществените промени, нуждата от работна ръка в промишлеността, транспорта и строителството, еманципирането на жената и включването ѝ в производството, промените в битовите и културните възгледи на населението създадоха предпоставките за големи промени в Русе. Доскоро проблемите за урбанизацията, миграцията на населението, градоустройството са били почти пренебрегвани от общественото внимание и компетентните органи. В Русе като бързо нараснал град възникнаха нови проблеми, които старата практика не познава. Много органи и фактори в Русе с голяма загриженост отчитат редица обстоятелства, търсят средства и начини за разрешаване на тези проблеми. Вярно е, че за разрешението на много от тях са нужни общодържавни мерки, мероприятия, но някои от тях могат да се разрешат от Градския и Окръжния народен съвет в Русе, както посочихме.

Проучването на проблемите на населението в Русе ще даде възможност на ГНС да провежда своята икономическа и комунална политика на базата на научно изследване, в перспективата на тенденциите на развитието на града. В това отношение много полезно може да бъде дейността на Института за районно териториално планиране към Държавния комитет по строителство и архитектура в Русе, където са привлечени много специалисти.

ПРЕПОРЪКИ

1. Трябва да се ограничи механичният прираст на населението на Русе, тъй като битово-комуналните условия в града се влошават. Освен това механичният прираст се отразява отрицателно върху естествения прираст.

2. Трябва да се положат всестрани грижи за увеличаване естествения прираст, което ще стане чрез увеличаване раждаемостта и намаляване на детската смъртност.

3. Трябва да се създадат условия за подобряване брачността на населението, подобряване на битово-квартирните условия на новобрачните, даване заеми за строеж на жилища с предимства и други конкретни мерки от подобен порядък, които ще помогнат да се увеличи контингентът на жените в родилна възраст. Да се разшири мрежата на детските заведения-ясли, домове, градини, кухни, консултации и др., като за строежа на такива се включат и предприятия в Русе съгласно правителствените разпореждания.

За да се получи по-пълнен ефект от месечните семейни добавки за децата, особено сред малцинственото население (каквото има в Русе), могат да се трансформират средства за настаняване на децата в ин-

тернати и за снабдяването на учениците с безплатни учебници, помагала и униформи. Да се намалят цените на детското облекло.

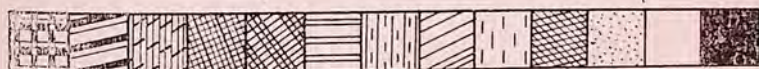
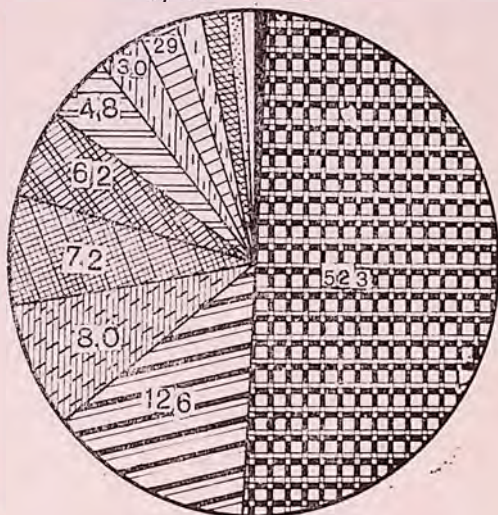
3. За правилното разпределение на населението, на трудовите ресурси край Русе трябва да се създаде един микрорайон (околоградие), който да импонира на тенденциите на икономическото развитие на града. Това може да се реализира, като в селищата на русенския микрорайон, примерно във Ветово, Червена вода, Ряхово, Пиргово, Иваново и др., се открият нови предприятия. Необходимо е да се осигурят постоянни и чести транспортни връзки, като се дават заеми на граждани за строежи на жилища в крайградските селища, като се създадат културно-битови условия, отговарящи на нарасналите интереси и стремежи на населението.

ЛИТЕРАТУРА

1. Баранский, Н. Н. — Об экономико-географическом изучении городов, Вопросы географии, сб. 2, Москва, 1946.
2. Велчев, Ив. — По някои стопанскогеографски въпроси из населението в България, сп. „История и география“, кн. 3, София, 1966.
3. Велчев, Ив. — Основни проблеми на Географията на градовете на НР България Известия на Бълг. геогр. д-во, кн. VI (XVI), София, 1966.
4. Даков, В. — Населението на Съветския съюз, годишник на Соф. университет, София, 1964.
5. Динев, Л. — Населението на гр. София, Известия на Бълг. геогр. д-во, кн. 2, София, 1959.
6. Динев, Л. — Състояние и задачи на географията на населението и селищата, Изв. на Бълг. геогр. д-во, кн. V(XV), София, 1965.
7. Директиви на IX конгрес на БКП, София, 1966.
8. Дойков, В. — Проблеми на един град и градоустройството у нас, в. „Икономически живот“, бр. 13, София, 1966.
9. Дубровин, П. П. — Агломерация городов, Вопр. городов, сб. 45, Москва, 1959.
10. Изард, У. — Методы регионального анализа, Москва, 1966.
11. Йорданов, Т. — Икономикогеографско проучване на крайградските селскостопански зони в България и използването на балансовия метод, Проблеми на географията на НРБ, София, 1964.
12. Лопатина, Е. Б. — Ленинград, Экономико-географический очерк, Москва, 1959.
13. Марченко, И. М. — Киев — столица Украинской ССР, Москва, 1950.
14. Маринов, Хр., Т. Христов, П. Попов — Географско разпределение на промишленото производство в България, Проблеми на географията в НР България, София, 1964.
15. Маркс, К. — Капиталът, т. I и II, София, 1955.
16. Минков, М. — Население и работна сила в България, Изд. на БАН, С., 1966.
17. Мичев, Н. — По въпроса за перспективното изчисление на населението на нашите селища, Изв. на Бълг. геогр. д-во, кн. II, 1959.
18. Мичев, М. — За развитието на географията и някои от съвременните ѝ задачи, Изв. на Бълг. геогр. д-во, кн. II, 1959.
19. Пенков, Игн. — Развитие на нашите големи градове, Училищен преглед, год. XVI, кн. 5—6, София, 1947.
20. Пенков, Игн., Е. Лозанов — По въпроса за нарастването и географското разпределение на градското население и градовете в НР България за 20 години социалистическо стопанство, Год. СУ, ГГФ, т. 57, кн. 2, София, 1964.

21. Петков, Хр. — Закопи за населението и тяхното проявление в България, Медицина и физкултура, София, 1963.
22. Покшишевский, В. В. — Содержания задачи... в экономгеографических монографиях, сб. Впр. географии населения СССР, Москва, 1961.
23. Покшишевский, В. В. — География населения и ее задачи, Изв. АН СССР, сер. географическая, № 4, Москва, 1962.
24. Стойков, З. — Обществено разпределение на труда и движение на работната сила в НР България, Изд. на БКП, София, 1962.

17 04 0303 03

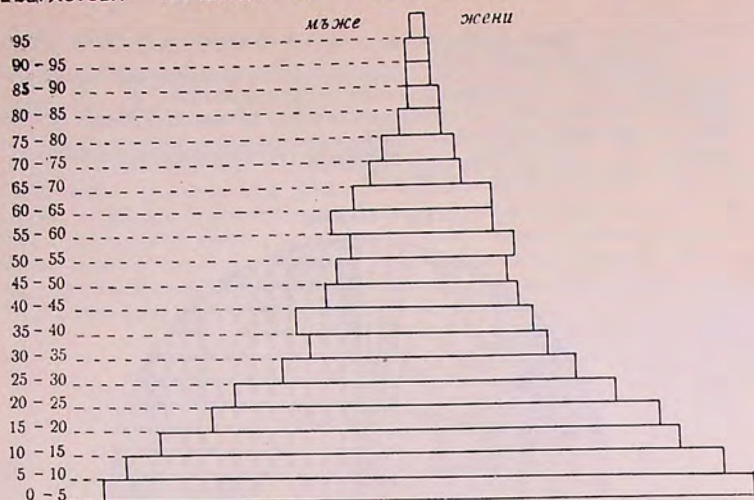
1 2 3 4 5 6 7 9 10 11 12 13

Прил. 1. Структура на населението в гр. Русе по отрасли

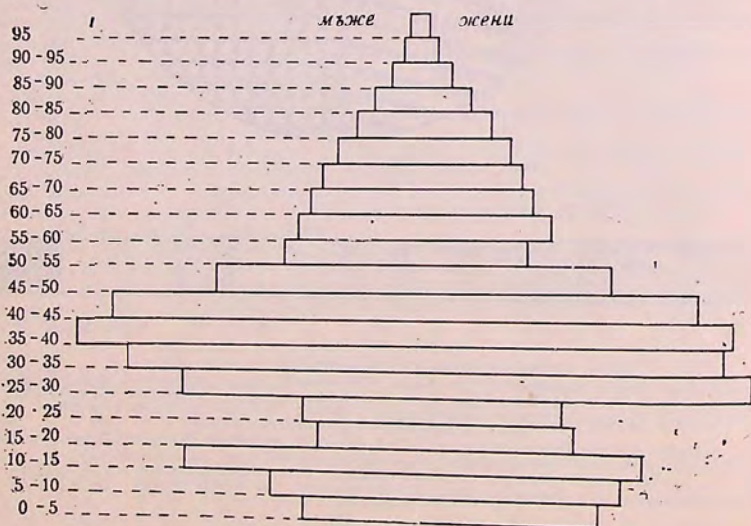
1) Промисленост; 2) Транспорт; 3) Стокооборот; 4) Просвета, култура и изкуство; 5) Селско стопанство; 6) Странителство; 7) Здравеопазване; 8) Жилищно комунално строителство; 9) Съобщения; 10) Финанси; 11) Други отрасли от производствената сфера; 12) Горско стопанство; 13) Други отрасли на материалното производство.

Struktur der Stadtbevölkerung der Stadt Russe — geteilt in Wirtschaftlichen Zweige
 1) Industrie; 2) Verkehr; 3) Warenumsatz; 4) Bildung, Kultur und Kunst; 5) Volkswirtschaft; 6) Aufbau; 7) Gesundheitswesen; 8) Kommunal- und Wohnungsbau; 9) Verbindungswesen; 10) Finanzlage; 11) Andere Zweige der Produktionsphäre; 12) Forstwirtschaft; 13) Andere Zweige der materiellen Wirtschaft

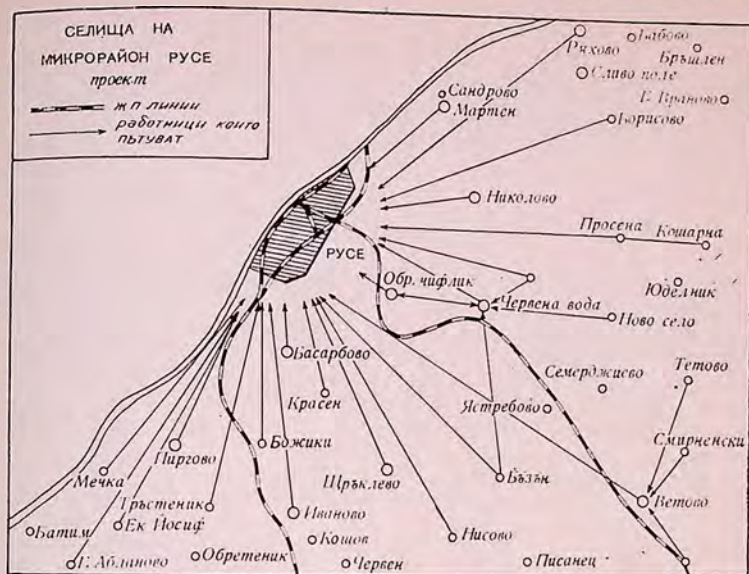
ВЪЗРАСТОВА ПИРАМИДА ЗА НАСЕЛЕНИЕТО — 1910 Г.

ВЪЗРАСТОВА ПИРАМИДА ЗА НАСЕЛЕНИЕТО — 1966 Г.

Прил. 2. Възрастова пирамида за населението — 1910 и 1966 г.
Pyramide der Alter der Stadtbevölkerung 1910—1966

Прил. 3. Селища на микрорайон Русе — проект
Siedlungsgebiete in Mikrobezirk Russe — Projekt

PROBLEME DER BEVÖLKERUNG DER STADT RUSSE IN HINSICHT AUF IHRE ZUKÜNFTIGE WIRTSCHAFTSGEOGRAPHISCHE ENTWICKLUNG

W. Doikow

Zusammenfassung

Russe hat eine der am schnellsten wachsenden Bevölkerungszahlen in Bulgarien. Das stellt eine Reihe neuer Probleme, welche in der bisherigen Praxis unbekannt waren. Bis vor kurzer Zeit waren in Bulgarien die Urbanisation, die Zuwanderung der Bevölkerung und die wirtschaftlichen und sozialen Probleme noch nicht Gegenstand so allseitiger und detaillierter Untersuchungen verschiedener Wissenschaftler.

Die konkreten Probleme dieser Arbeit sind im allgemeinen Aspekt für fast alle grösseren Städte in Bulgarien gültig.

In der vorliegenden Arbeit werden eine Reihe demographischer Faktoren vom Standpunkt der Wirtschaftsgeographie untersucht, sowie die aus ihnen entstehenden Probleme und Wege zu ihrer Lösung gesucht. Es werden der Reihe nach folgende Probleme besprochen: Bevölkerungsstatistik (Anzahl und Zuwachs), Geburten und Sterblichkeit, natürlichen Zuwachs, Altersaufbau der Bevölkerung, Bevölkerungszuwachs durch Zuwanderung.

Spezielle Aufmerksamkeit ist den Problemen der Arbeitskraft und ihrer Ressourcen im Agglomerationsgebiet um das Zentrum Russe gewidmet.

Vorliegende Arbeit ist ein Teil einer Dissertation über „Wirtschaftsgeographische Probleme der Stadt Russe“.

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.
Население и проблеми на град Русе	1
Брой и нарастване на населението	3
Раждаемост	3
Смъртност	7
Естествен прираст	8
Механичен прираст	9
Микрорайон Русе	11
Разпределение на населението по възраст и пол	14
Трудови ресурси	15
Изводи	19
Препоръки	21
Литература	22
Резюме (немски език)	25

